

Problematika eroze v ČR

Ing. Eva Procházková, Ing. Dominika Kobzová

e-mail: kobzova@vumop.cz

tel: 257 027 317

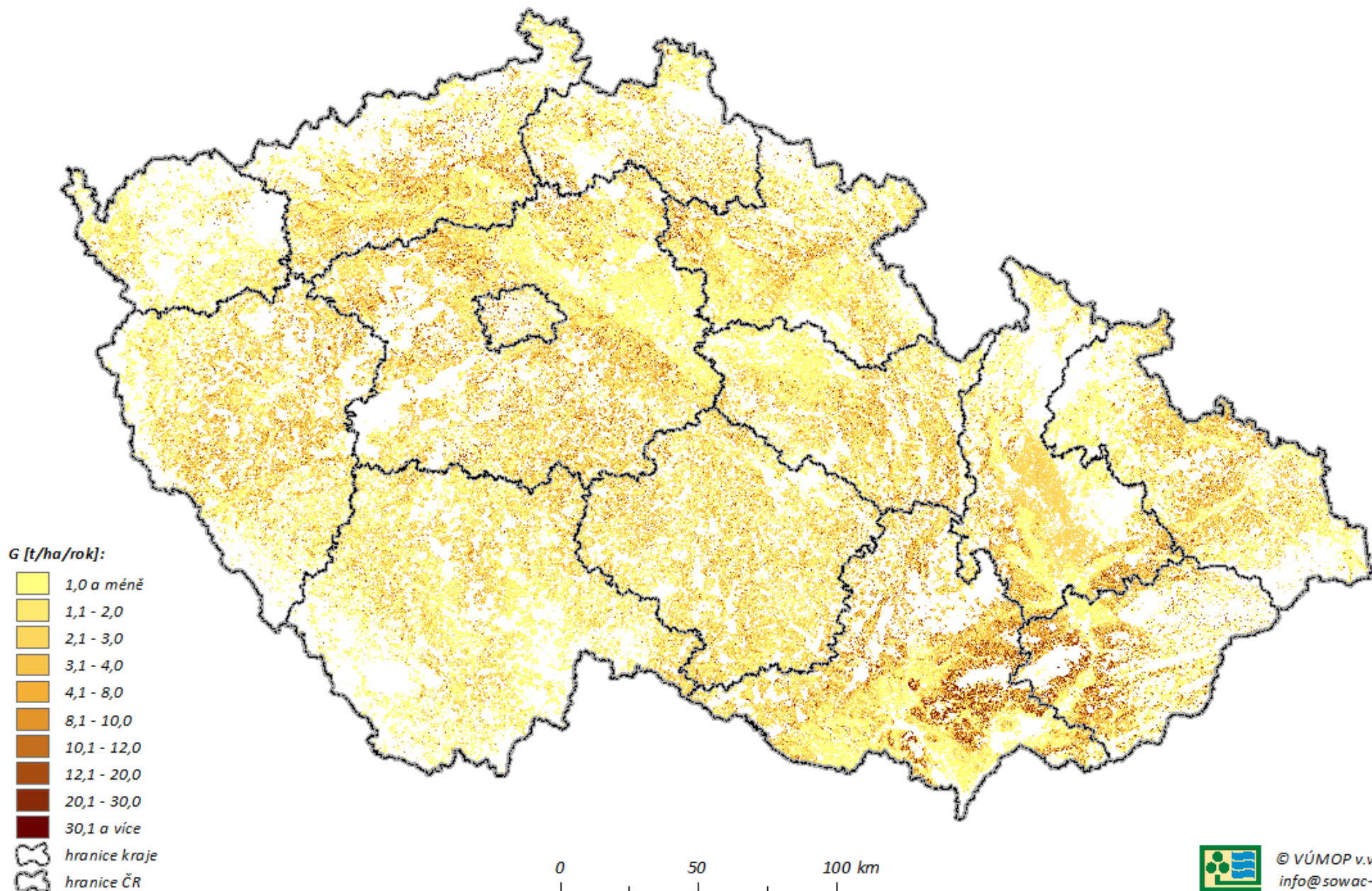
www.vumop.cz

Eroze

- probíhá i bez vlivu člověka
- činnost člověka ji urychluje
- nejvýraznější degradační činitel v ČR a Evropě
- škody v EU – 14 miliard Euro ročně
- vodní erozí ohroženo téměř polovina území ČR
- nejohroženější oblast v ČR: JV Morava
- větrnou erozí ohroženo kolem 10 % zemědělské půdy
- nejohroženější oblasti v ČR: opět JV Morava, ale i Litoměřicko, Lounsko

Potenciální ohroženost zemědělské půdy vodní erozí

- vyjádřena dlouhodobým průměrným smyvem půdy

© VÚMOP v.v.i.
info@sowac-gis.cz

Eroze geologická

Eroze (soudobá) recentní

- Normální (je v souladu s půdotvorným procesem)
- Zrychlená (ovlivněná lidskou činností)

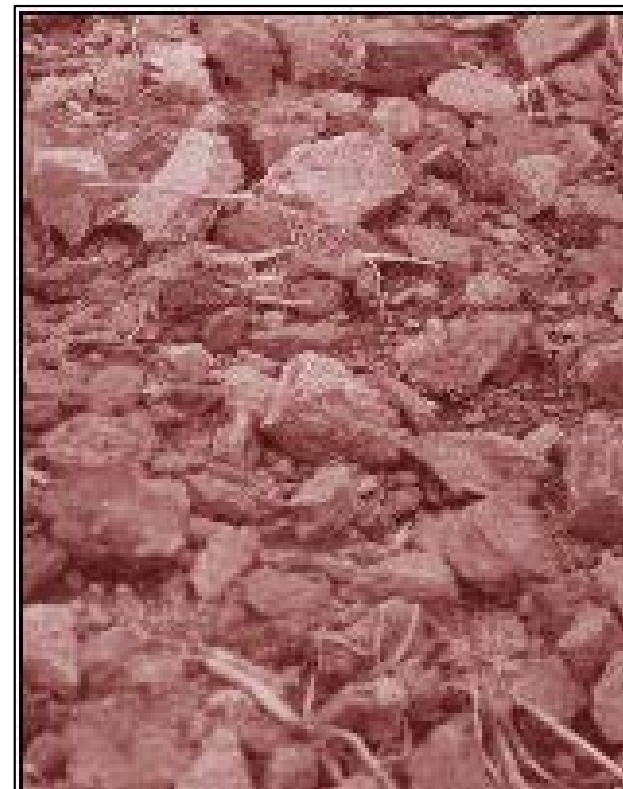

EROZE zhoršuje fyzikální, chemické a biologické vlastnosti půdy tím, že:

- snižuje mocnost ornice

- **zvyšuje štěrkovitost**
- **způsobuje ztráty živin, humusu, osiva, sadby**
- **poškozuje pěstované plodiny**
- **zhoršuje pohyb strojů**

Produkty eroze

- **vyvolávají zakalení vody**
- **poškozují prostředí pro vodní organismy**
- **způsobují eutrofizaci vody**

Sedimenty

- **snižují průtočnou kapacitu toků**
- **zanášejí akumulární prostory nádrží**
- **zvyšují náklady na úpravu vody a těžbu nánosů**

Konkrétní příklad - zanášení rybníka Jemniště

Zdrojovou oblastí byl půdní blok, na kterém se pěstovala kukuřice.

V důsledku eroze došlo k transportu sedimentů až do rybníka. Množství sedimentů bylo odhadnuto na 4256 m³, cena za odbahnění je vyčíslena na 1,350.737 Kč bez DPH.

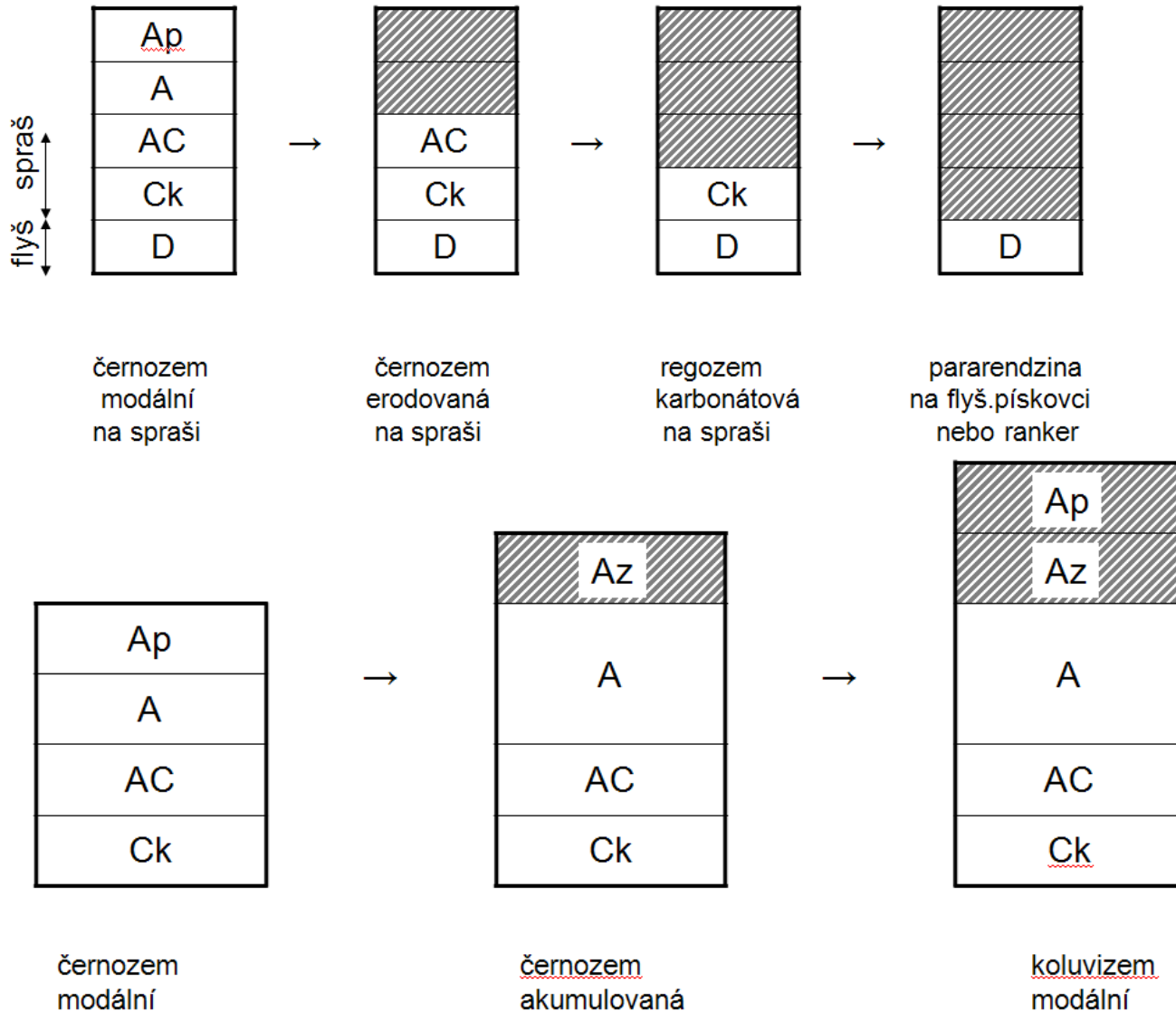
Obrázek - zdrojová oblast erozních sedimentů, které se posléze dostaly do rybníka Jemniště

Obrázek - Zanesený rybník Jemniště jako důsledek vodní eroze

Degradace půdního horizontu

Obrázky: Ukázka vymývání orníční vrstvy v horní části pozemku s ukládáním erozních sedimentů na úpatí svahu

Degradace půdního horizontu

Ztráta půdy je neobnovitelná a nevyčíslitelná, bereme-li v úvahu, že 2-3 cm vrstvy půdy potřebují na svůj vznik za velmi příznivých podmínek průměrně 100 až 1000 let (dle místních podmínek).

Příklad degradace půdního profilu vlivem eroze (špatné hospodaření na pozemku) na konkrétním příkladě v Čejkovicích za 30 let:

1. Původní úrodná černozem

2. Degradovaný půdní profil – regozem v horní části svahu

3. Degradovaný půdní profil – nově vzniklá koluvizem

Základní příčiny eroze

- výskyt vydatných a intenzivních přívalových dešťů (v případě větrné eroze silných vysušných větrů)

Měsíc	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
% faktoru R	0,5	10	23	32	27	7	0,5

- rozšířené pěstování širokořádkových plodin (okopanin, kukuřice...) na erozně ohrožených pozemcích

- vytváření příliš velkých oraných půdních celků a používání (konvenčních) pěstebních technologií a strojů na pozemcích ohrožených erozí

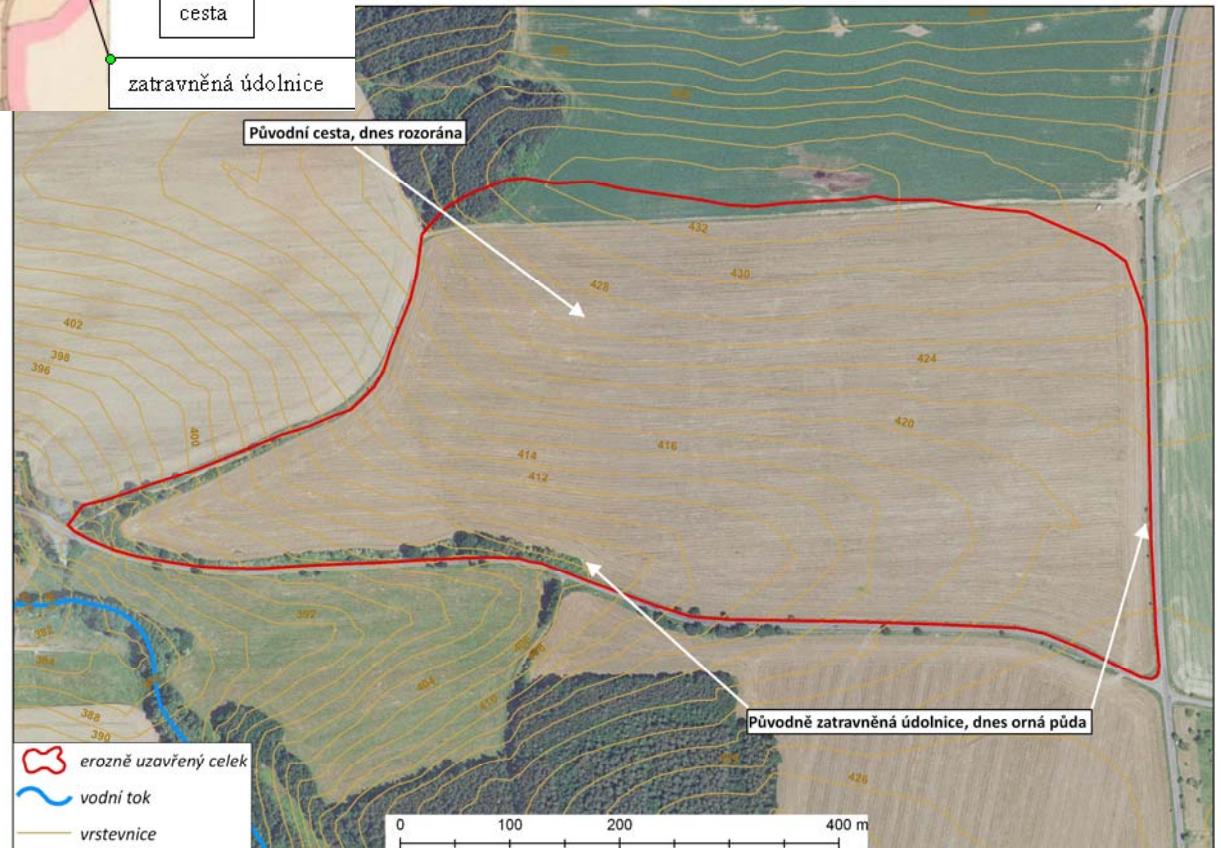
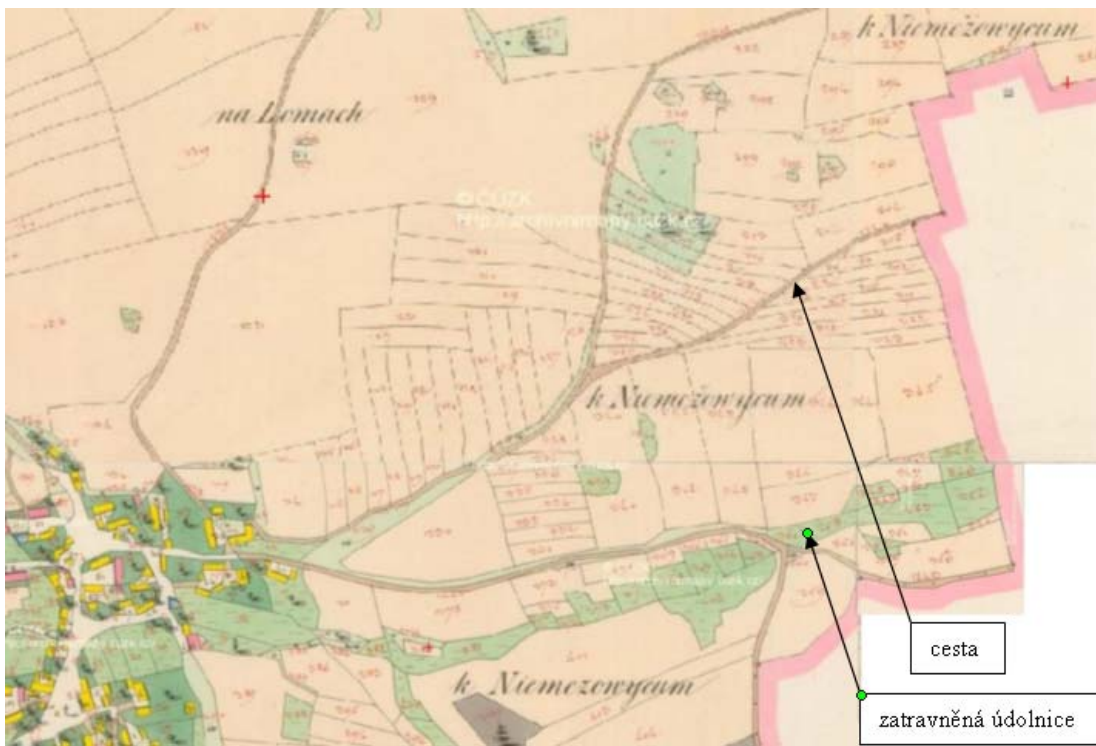
© GEODIS, © Sazkařin, CZ

© GEODIS, © Sazkařin, CZ

© GEODIS, © Sazkařin, CZ

© GEODIS
© PLAN

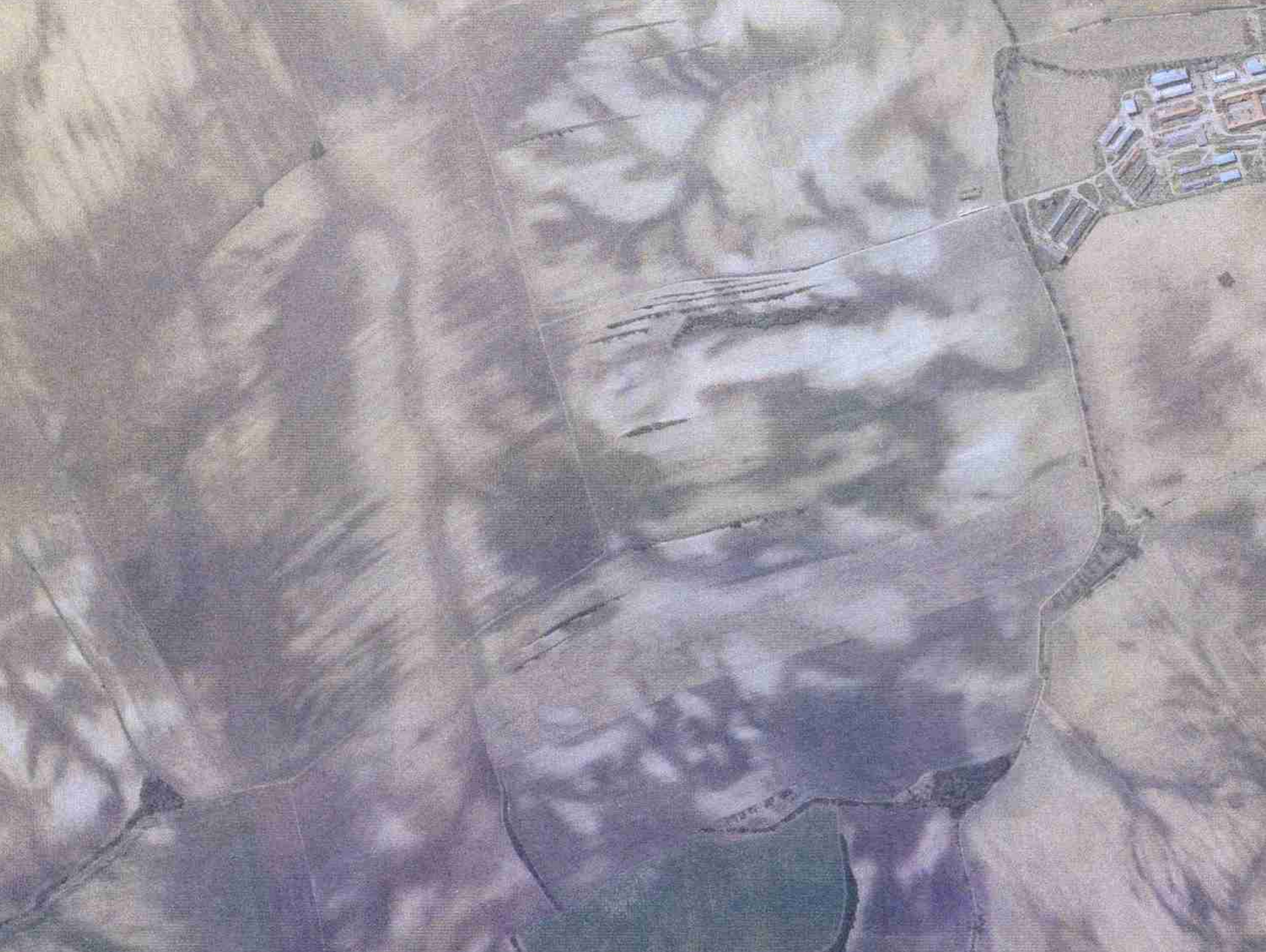
- rušení bývalých hydrografických prvků v krajině (remízky, zatravněné údolnice, cestní příkopy atd.)

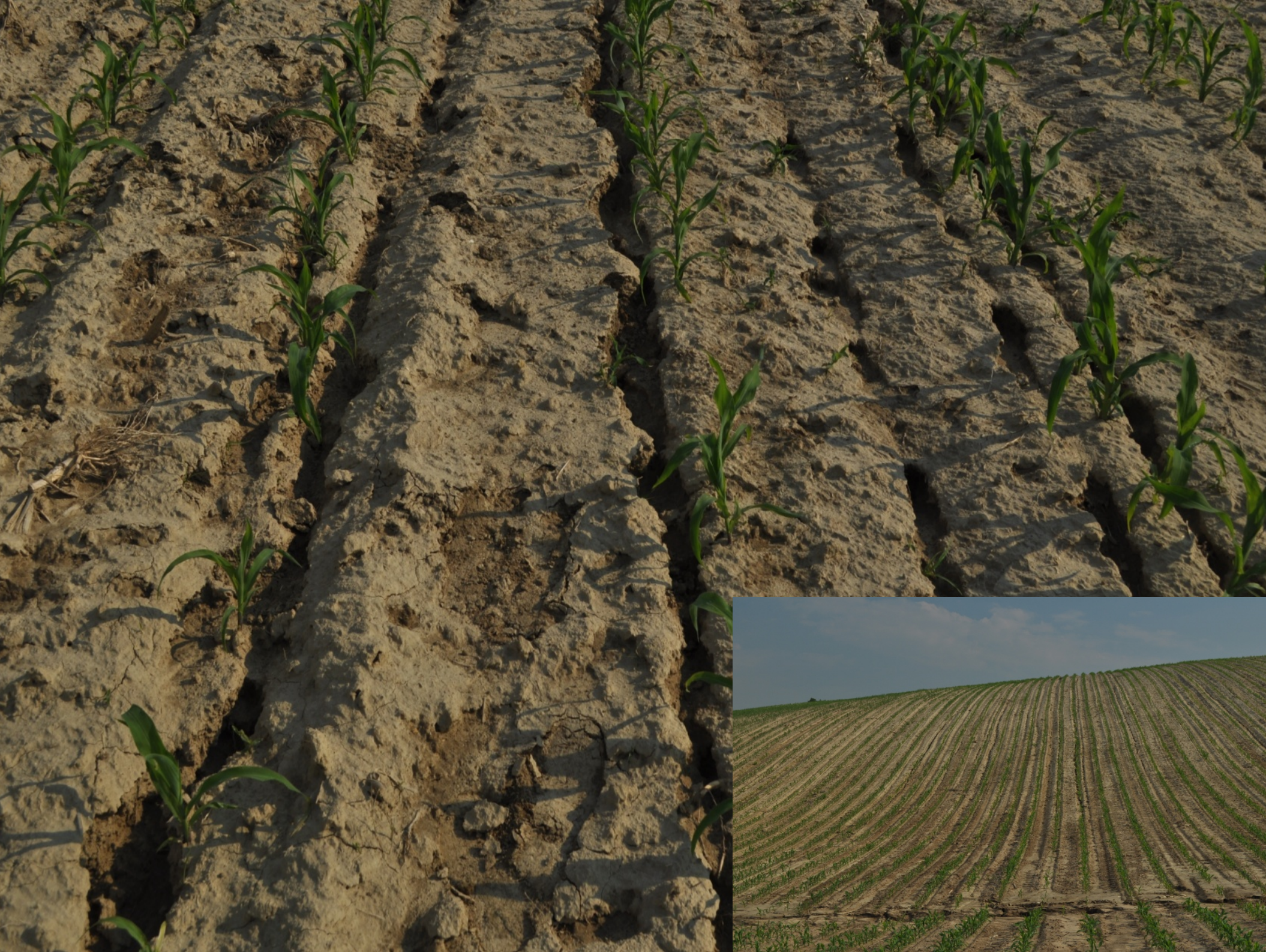
- snížení vsaku vody do půdy (zhutnění půdy)
- nezpevněná koryta (břehy) toků
- nedostatečná ochrana půdy na staveništích, skládkách apod.

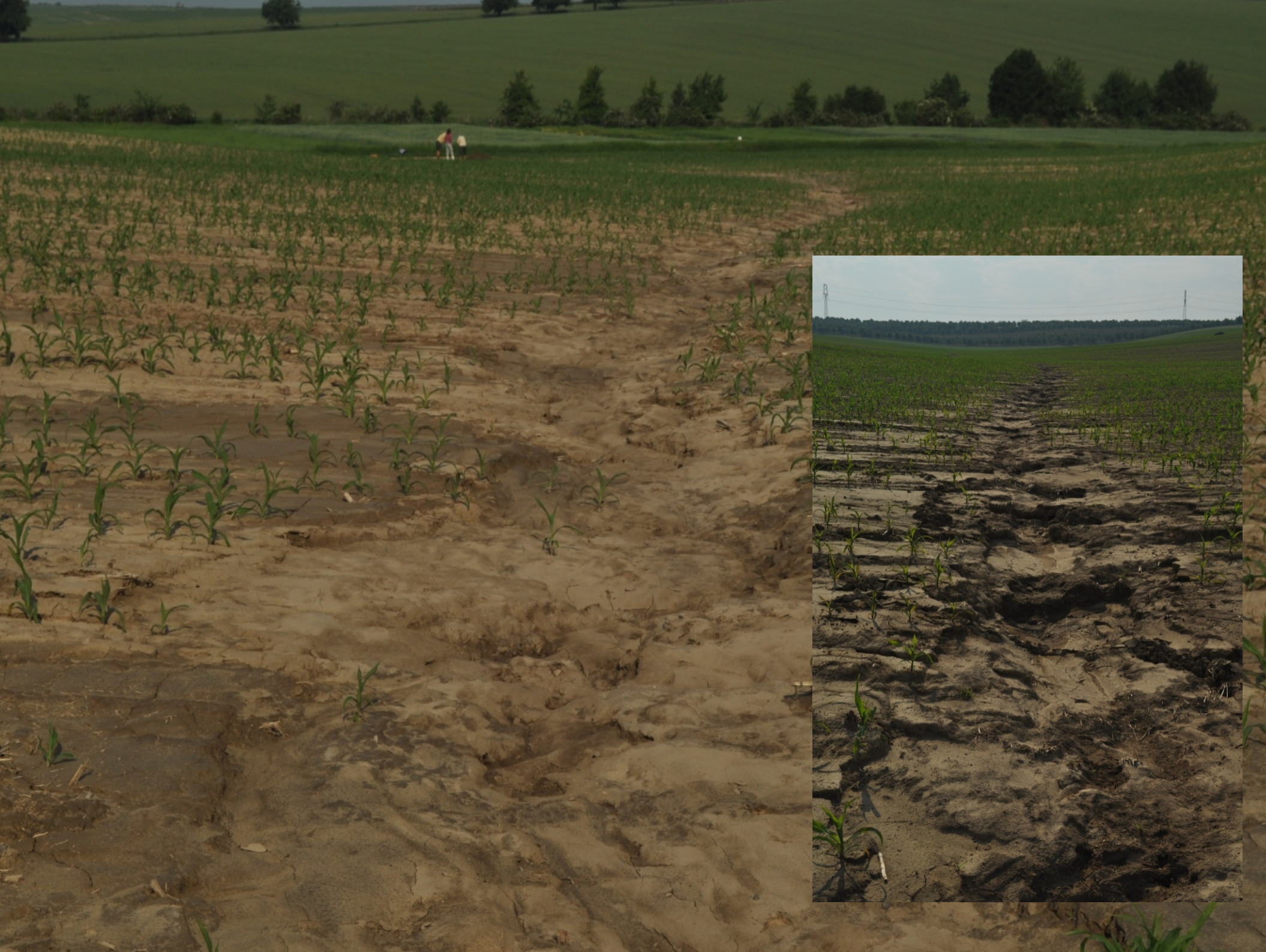

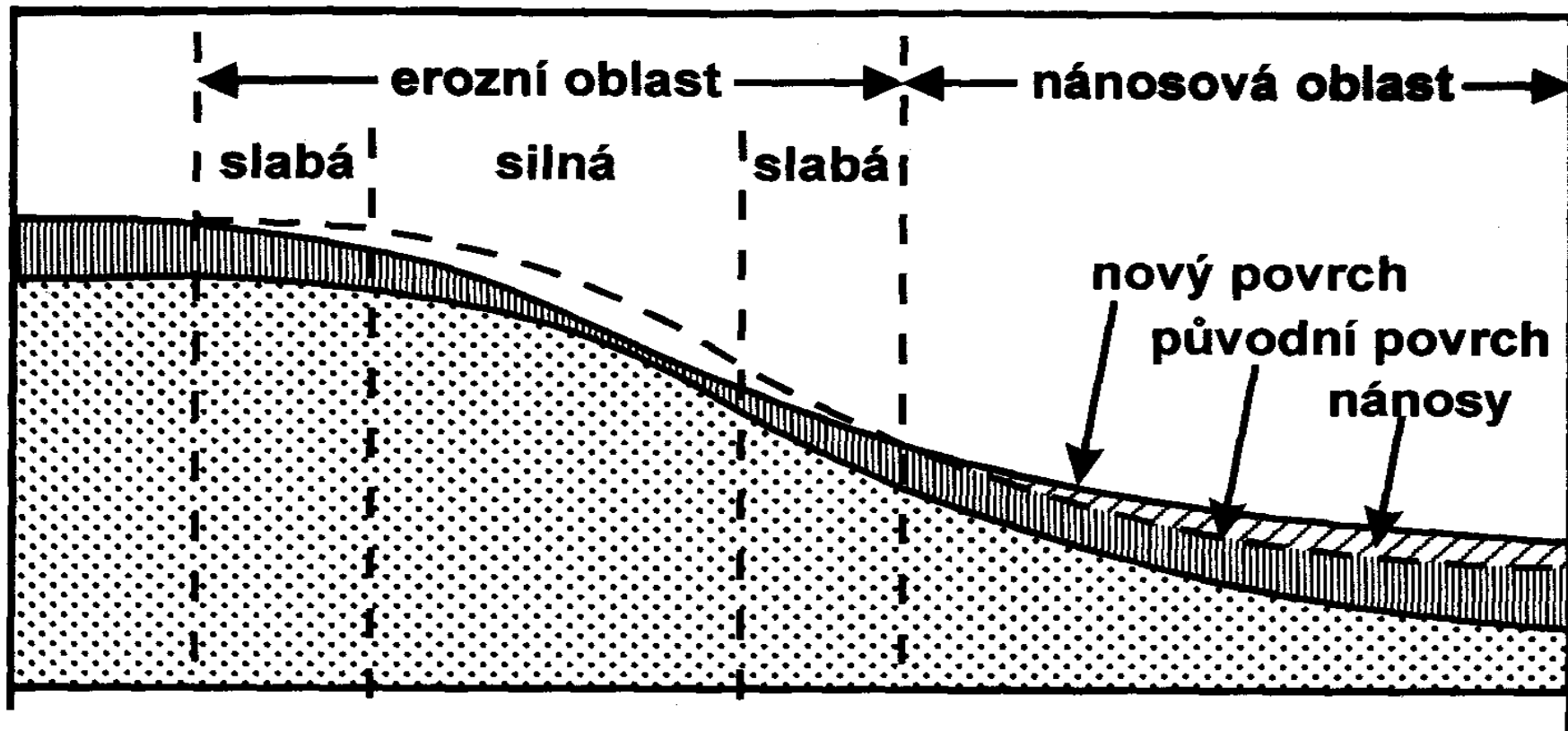

Profil erodovaného svahu

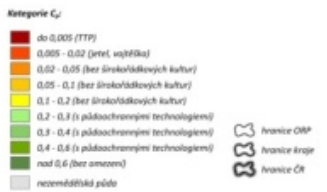
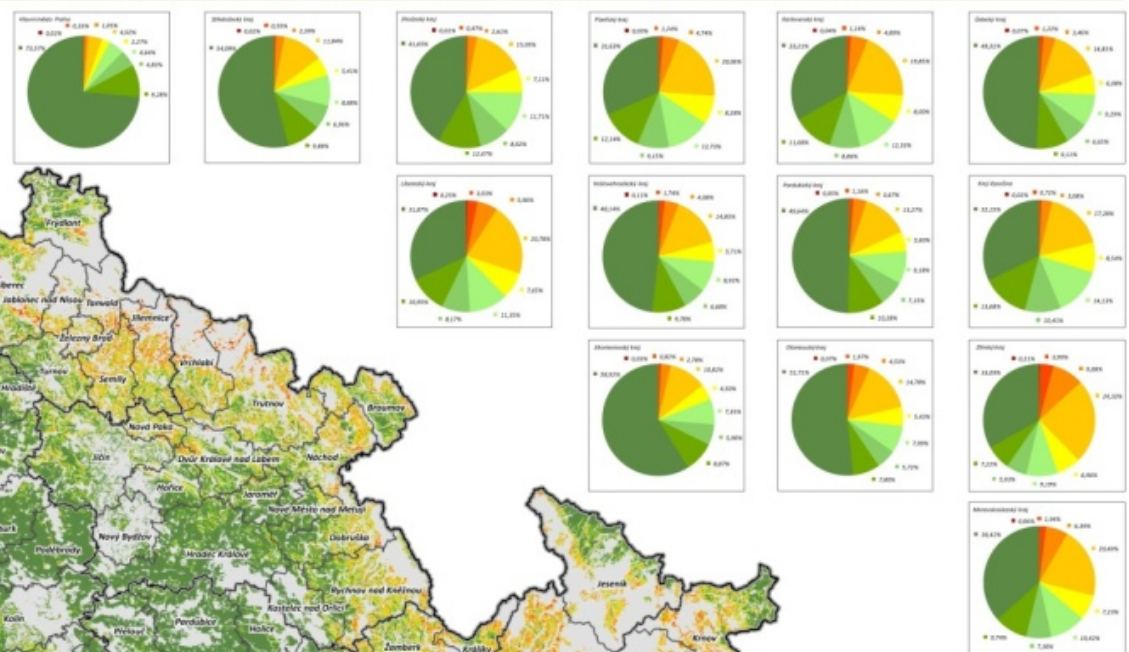
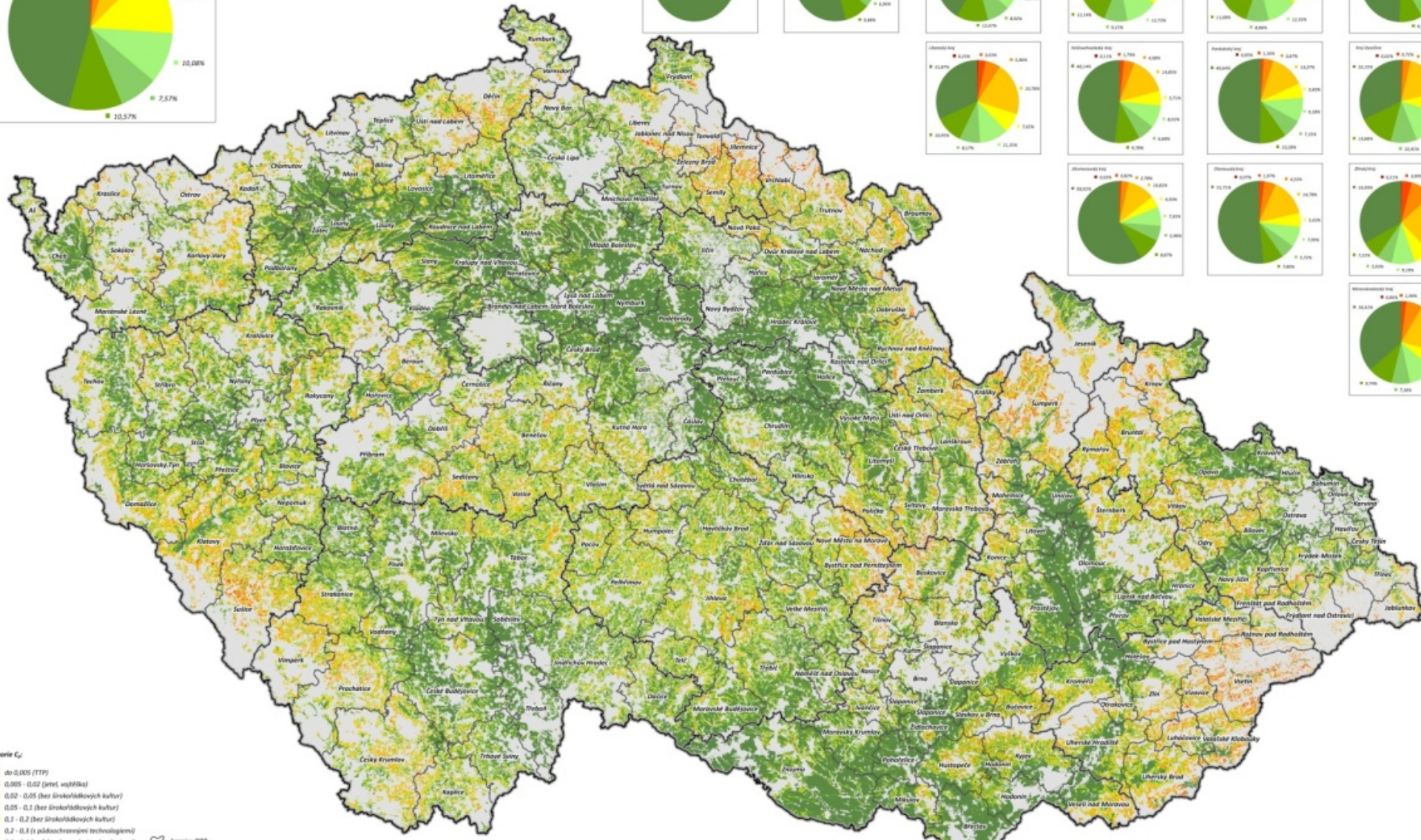
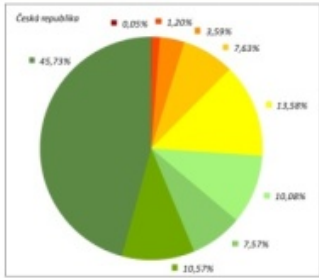
Posouzení míry erozního ohrožení pozemků

- K posouzení míry erozního ohrožení pozemků slouží spolu s dalšími kritérii princip přípustné ztráty půdy, která je **definována jako maximální hodnota ztráty půdy dovolující trvale a ekonomicky dostupně udržovat úrodnost půdy**. Dosazením odpovídajících hodnot faktorů pro vyšetřovaný pozemek do

$$G = R.K.L.S.C.P$$

- kde:
- G – průměrná dlouhodobá ztráta půdy (t.ha-1.rok-1),
- R – faktor erozní účinnosti dešťů, vyjádřený v závislosti na kinetické energii a intenzitě erozně nebezpečných dešťů,
- K – faktor erodovatelnosti půdy, vyjádřený v závislosti na textuře a struktuře ornice, obsahu organické hmoty a propustnosti půdního profilu (t.N-1),
- L – faktor délky svahu, vyjadřující vliv nepřerušené délky svahu na velikost ztráty půdy erozí,
- S – faktor sklonu svahu, vyjadřující vliv sklonu svahu na velikost ztráty půdy erozí,
- C – faktor ochranného vlivu vegetačního pokryvu, vyjádřený v závislosti na vývoji vegetace a použité agrotechnice,
- P – faktor účinnosti protierozních opatření.
- Pokud vypočtená **ztráta půdy překračuje hodnoty přípustných ztrát** stanovených podle hloubky půdního profilu je zřejmé, že způsob **využívání pozemku nezabezpečuje dostatečnou ochranu půdy před erozí**.

Maximální přípustná hodnota faktoru ochranného vlivu vegetace (C_p) - nástroj ochrany zemědělské půdy proti vodní erozi

zdrojové data: BPE/2010 (© VÚMOP v.v.i.), CORINE LAND COVER 2006,
 DMT (© GEOGIS)
 zpracování hranic: © CLUX 2009
 software: ArcGIS 9.5 (Spatial Analyst, 3D Analyst), UTM2D (verze 4.1)

© Východní ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.
<http://www.vumop.cz>, <http://www.sovaz-gis.cz>
info@sovaz-gis.cz

Účelem protierozních opatření je:

- chránit půdu před destruktivními účinky dopadajících kapek deště a zlepšovat soudržnost půdy
- podporovat vsak vody do půdy
- omezovat unášecí sílu po povrchu stékající vody
- neškodně odvádět soustředěný povrchový odtok
- zachycovat smytou zeminu

Rozdělují se na opatření charakteru:

- organizačního, agrotechnického a technického

Organizační opatření

- situování pozemků delší stranou ve směru vrstevnic,
- ochranné zatravnění (především údolnice a dráhy soustředěného povrchového odtoku),
- uplatňování protierozních osevních postupů (vyloučení širokořádkových plodin,
- zařazení pícnin do osevního postupu apod.),
- pásové střídání plodin.

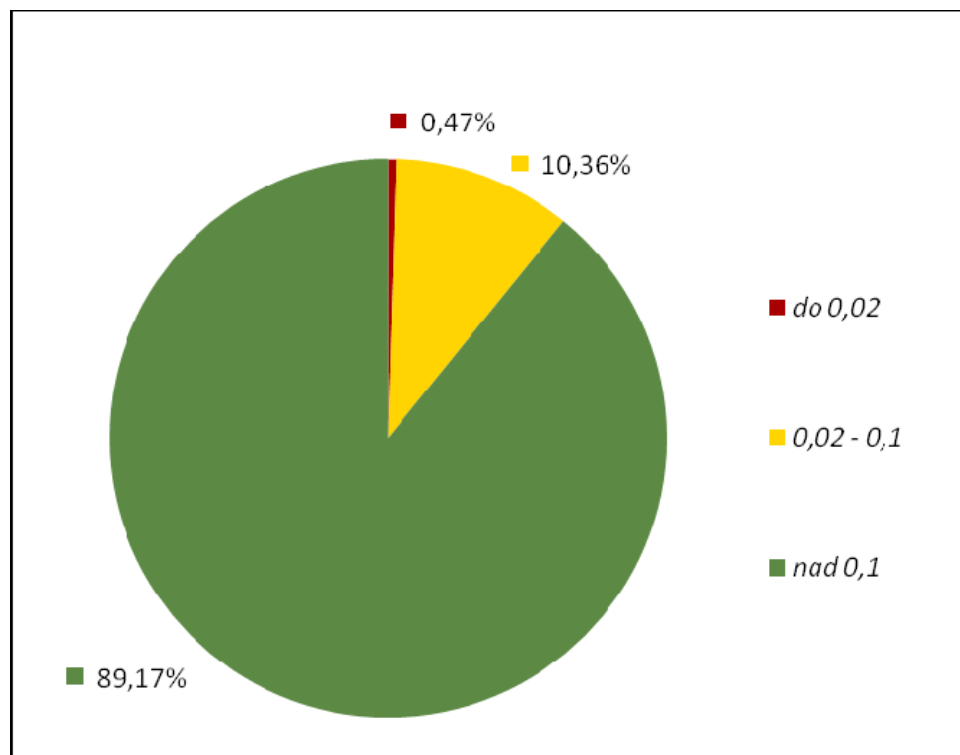
Agrotechnická protierozní opatření

- Půdoochranné technologie pěstování plodin (vrstevnicové obdělávání, výsev do ochranné plodiny nebo strniště, hrázkování a mulčování).
- Tyto ochranné technologie obdělávání zahrnují celou řadu postupů ponechávajících velkou část posklizňových zbytků plodin na povrchu půdy při uplatnění výsevu do ochranné plodiny, strniště nebo hrubé brázdy.
- Pokryv půdy vegetací či posklizňovými zbytky snižuje povrchový odtok a omezuje ztrátu půdy erozí.

Rozšíření pravidel správné zemědělské praxe (GAEC) na mírně erozně ohrožené půdy (MEO) od 1. 7. 2011

	celková plocha OP podle LPIS [ha]	výměra jednotlivých managementů na celkové ploše orné půdy podle LPIS [ha]		
		silně erozně ohrožené půdy (C _p do 0,02)	mírně erozně ohrožené půdy (C _p 0,02 - 0,1)	nehrožené půdy (C _p nad 0,1)
ČR	2 547 304,94	12 018,84	263 920,76	2 271 365,34

Obecné půdoochranné technologie pro SEO jsou platné i pro MEO

- Bezorebné setí (technologie přímého setí do nezpracované půdy)
- Setí do mulče
- Setí do mělké podmítky (za předpokladu dodržení stanovené pokrývnosti povrchu půdy rostlinnými zbytky)
- Setí do ochranné plodiny (např. do vymrzající meziplodiny – svazenka vratičolistá, hořčice bílá)
- Důlkování

Specifické půdoochranné technologie pro MEO

- Přerušovací pásy
- Zasakovací pásy
- Osetí souvratí
- Setí/sázení po vrstevnici
- Odkameňování

▪ Přerušovací pásy

Pás jiné než širokořádkové plodiny o minimální šířce 12 m bude založen na ploše MEO, nebo na ploše souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, nebo na ploše PB/DPB tak, aby max. nepřerušovaná délka odtokové linie byla na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně max. 300 m, na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 – 5° včetně max. 250 m, na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° max. 200 m (měřeno proti směru odtokové linie od hranice PB/DPB).

Zároveň platí, že tento pás je založen minimálně tak, že protíná všechny odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO.

V případech, ve kterých šířka plochy MEO, popřípadě souvislé plochy plodiny zasahující do plochy MEO je užší než stanovená vzdálenost mezi pásy, bude založen minimálně jeden přerušovací pás.

▪ **Zasakovací pásy**

Pás jiné než širokořádkové plodiny o minimální šířce 12 m bude založen na spodní hranici PB/DPB, nebo na spodní hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, nebo na spodní hranici plochy MEO, a to minimálně tak, aby tento pás v místě svého založení protínal všechny odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO. V případě PB/DPB větších než 35 ha platí, že pokud souvislá délka odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS přesahuje od zasakovacího pásu aplikovaného na hranici PB/DPB, nebo na hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO k horní hranici vyznačené plochy MEO 300 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně, 250 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 - 5° včetně nebo 200 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° (měřeno proti směru odtokové linie od horní hrany zasakovacího pásu) je kromě zasakovacího pásu nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovacích pásů. Taková linie je označena v LPIS značkou. Na vzdálenosti pásů se aplikují vzdálenosti z půdoochranné technologie přerušovacích pásů.

▪ **Osetí souvratí**

Souvrat' osetá jinou než širokořádkovou plodinou o minimální šířce 12 m bude založena na hranici PB/DPB nebo na hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, a to minimálně tak, aby tato souvrat' v místě svého založení protínala všechny odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO. V případě PB/DPB větších než 35 ha platí, že pokud souvislá délka odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS přesahuje od souvratě k horní hranici vyznačené plochy MEO 300 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně, 250 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 - 5° včetně nebo 200 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° je kromě osetí souvratí nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovacích pásů. Taková linie je označena v LPIS značkou. Na vzdálenosti pásů se aplikují vzdálenosti z půdoochranné technologie přerušovacích pásů.

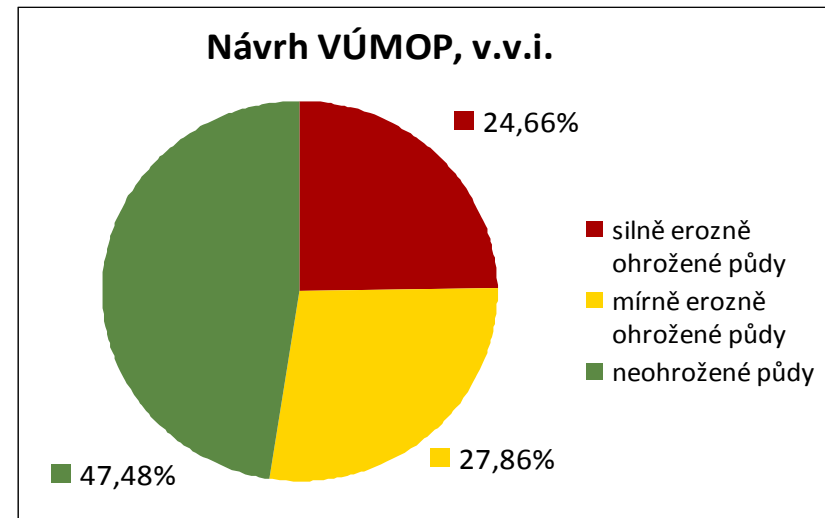
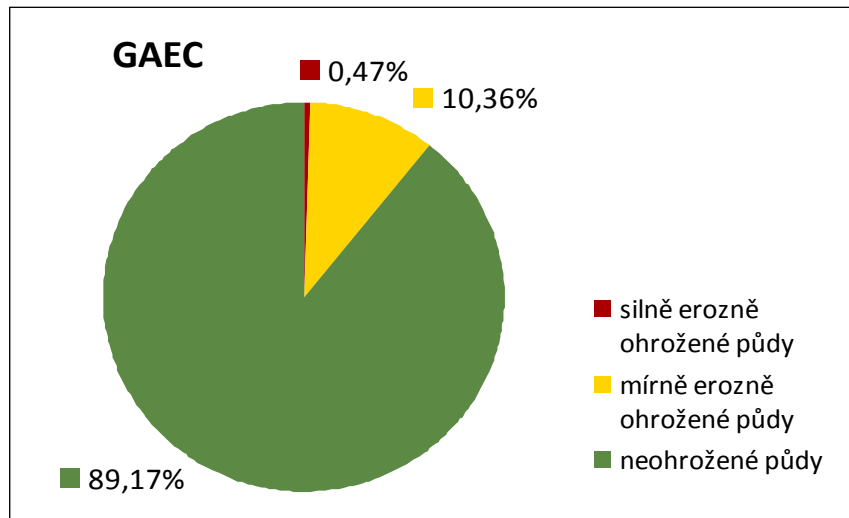
▪ **Setí/sázení po vrstevnici**

Řádky porostu budou vedeny ve směru vrstevnic, přičemž tolerovaná bude odchylka od vrstevnice do 30°. Tuto půdoochrannou technologii lze realizovat pouze na PB/DPB do velikosti 35 ha. V LPIS jsou označeny PB/DPB vhodné pro půdoochrannou technologii setí/sázení po vrstevnici. V případě, že je na odtokové linii vedené v LPIS vyznačena značka přerušovacího pásu při setí/sázení po vrstevnici je tato půdoochranná technologie pro PB/DPB nedostatečná. Je nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovací pásy, a to tak, aby max. nepřerušená délka odtokové linie byla na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně max. 600 m, na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 – 5° včetně max. 500 m, na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° max. 400 m.

▪ **Odkameňování**

Půdoochranná technologie, kterou tvoří následující operace: rýhování, separace hrud a kamene, sázení do odkameněné půdy. Současně platí, že mezi jednotlivými dvojřádky je prostor, kam byly separátorem uloženy kameny a hroudy, které mohou tvořit drenážní vrstvu.

Vymezení ploch silně a mírně erozně ohrožených (odborný návrh VÚMOP, v.v.i. versus GAEC)

- Podkladová vrstva pro GAEC 2, která vymezuje plochy silně a mírně erozně ohrožené je značně podhodnocena politickým rozhodnutím (řeší pouze přibližně 11% plochy zemědělské půdy, dle odborných analýz jsou plochy silně erozně ohrožené 24 % a plochy mírně erozně ohrožené 28% - celkově tedy více než 50 % zemědělské půdy je ohroženo erozí.

DĚKUJI ZA POZORNOST